

Kompendium dla dzieci i młodzieży - jak nie wpaść w kłopoty używając internetu, idąc na zakupy oraz kilka słów o hazardzie

Fragment opracowania autorstwa Damiana Zdrady i Aleksandra Mańki, realizowanego w ramach projektu finansowanego z Funduszu Rozwiązywania Problemów Hazardowych w 2013 roku

1. Co wiesz o internecie?

Wszyscy korzystamy z internetu. Ale czy wiesz, jakie zagrożenia są w nim obecne? Czy umiesz im przeciwdziałać? Jeśli tak, to świetnie! Jeśli nie jesteś tego pewien, przeczytaj ten krótki poradnik i zastanów się chwilę nad tym zagadnieniem. Przyjrzyjmy się więc, jakie mogą być efekty niewłaściwych sposobów korzystania z internetu i innych mediów elektronicznych (tabela 17).

Tab. 17. Niewłaściwe sposoby korzystania z internetu i ich efekty

Niewłaściwy sposób	Efekt
Jednoczesne wykorzystywanie kilku funkcji internetu (komunikator, portal społecznościowy, oglądanie filmu)	Przeciążenie informacją i rozkojarzenie, utrata kontroli nad czasem spędzonym przy komputerze
Przyjmowanie wielu, często sprzecznych ze sobą informacji naraz	Co jest prawdziwe, a co fałszywe? Trudności w rozróżnieniu prawdy od fikcji
Uruchomienie kilku „okienek” na jednym ekranie	Rozkojarzenie, trudności w zakończeniu sesji internetowej
Zrzucanie nieaktywnych okienek do paska przeglądarki lub używanie funkcji <i>Aero Shake</i>	Istnieje możliwość szybkiego uruchomienia paska; stała gotowość do sięgnięcia po treść z okienka powoduje rozkojarzenie, brak kontroli nad przebiegiem sesji
Przechodzenie ze strony na stronę za pomocą linków	Utrata kontroli nad przebiegiem sesji internetowej, dostęp do nieodpowiednich treści
Przeglądanie spamu w poczcie internetowej	Otwarcie niezweryfikowanej korespondencji*

Używanie internetu do rozpowszechniania obraźliwych treści dotyczących jakiejś osoby	Cyberprzemoc, prześladowanie internetowe itp.
Używanie w jednym czasie kilku odbiorników (np. komputer, telewizor)	Większe poczucie odrealnienia, mniejszy kontakt z rzeczywistością
Używanie słuchawek podczas sesji internetowych	Oslabienie więzi z otaczającym środowiskiem
Nieprzemyślane nawiązywanie kontaktów, np. za pomocą portali społecznościowych	Narażenie się na niechciane znajomości
Nieprawidłowe ustawienia prywatności w portalach społecznościowych	Udostępnianie prywatnych treści przypadkowym osobom
Bezkrytyczne zainteresowanie sensacyjnymi wiadomościami na niektórych portalach społecznościowych	Można narazić na niebezpieczeństwo nie tylko siebie, ale także swoich bliskich – często są to sposoby na wyłudzenie informacji
Ściąganie niesprawdzonych aplikacji	

* Za: www.softonic.pl, 2015.

Uważaj, gdy dostaniesz e-mail, który nie ma związku z Twoją wcześniejszą korespondencją z daną osobą lub firmą. Przed otwarciem tej wiadomości zadaj sobie trzy ważne pytania:

- Dlaczego ten e-mail miałby być dla mnie istotny?
- Dlaczego właśnie teraz otrzymałem taką wiadomość?
- Czy istnieje powód, dla którego pytają mnie o takie rzeczy?

Jeśli nie jesteś w stanie odpowiedzieć na te pytania, to pod żadnym pozorem nie klikaj w linki i nie otwieraj żadnych plików załączonych do wiadomości e-mail. E-maile, których celem jest oszukanie nas lub zainfekowanie naszego komputera, często się powtarzają. Internetowi przestępcy zazwyczaj wykorzystują te same teksty. Czasem tylko lekko modyfikują tekst wiadomości. Są one łatwe do rozpoznania. Szczególnie gdy porównamy je z korespondencją, jaką otrzymujemy od prawdziwych osób i przedsiębiorstw. Zwracaj uwagę na:

- Bezsensowne zwroty i dziwne słowa wynikające z automatycznych tłumaczeń (np. tych za pomocą *Google Translate*).
- Błędy w pisowni i niespójność tekstu. Przestępcy często w pośpiechu wycinają fragmenty różnych wiadomości i źle je wklejają. Ich e-maile raczej nie słyną z dobrego stylu.
- Źle rozmieszczone lub słabe zdjęcia. Internetowi oszuści starają się dzięki zdjęciom uwiarygodnić swoje listy. Zdjęcia często pochodzą z innych witryn i są bardzo niskiej jakości.

- Brak zwrotów personalnych. Wiadomości te zwykle nie zawierają naszych imion czy innych danych, do których dostęp mają prawdziwe firmy. Fałszywe e-maile mogą wyglądać podobnie jak te oficjalne, ale będą źle wypełnione lub pełne błędów językowych i gramatycznych.
- Złudzenie pilności. E-maile od przestępców zwykle mają za zadanie przykuć naszą uwagę. Aby uśpić naszą czujność, wykorzystywane są emocje. Często wzbudzają w nas strach poprzez straszne konsekwencje, jak wysokie kary czy opłaty.

Jeśli masz podejrzenia, to skopiuj i wklej do wyszukiwarki najdziwniejsze elementy wiadomości. Przyjrzyj się wynikom w Google. Jeśli wiadomości się powtarzają i są od różnych nadawców, to pewne, że są próbą oszustwa.

2. Co Ty wiesz o kupowaniu?

Zakupy są bardzo przyjemne. Jednak nawet nie zauważysz, gdy dasz się naciągnąć na coś, co do niczego Ci się nie przyda. Oto garść informacji o tym, jak nie dać się zwieść. Wśród mechanizmów sprzedaży można wymienić:

- **crosseling** to sprzedawanie połączonych ze sobą produktów, np. do tych butów używaj tylko takiej pasty; do tej gry trzeba dokupić jeszcze taką książkę itp. Ma to na celu zwiększenie sprzedaży określonych produktów i kontrolowanie w ten sposób kupującego. Na ogół znajdziesz inne, tańsze odpowiedniki tych produktów lub okaże się, że ten kolejny zakup tak naprawdę nie był konieczny.
- strategie ustalania ceny sprzedaży – zaliczamy promocje, wyprzedaże (np. ustala się wysoką cenę początkową, a następnie ją obniża; dopiero cena obniżona jest w zasadzie realną ceną za ten produkt). Niezwykle często sprzedawcy stosują tzw. ceny psychologiczne. Ustala się takie ceny, które – jak wynika z przeprowadzonych obserwacji – są lepiej akceptowane przez nabywców. Oto kilka przykładów:
 - ceny łamane – są uznawane przez nabywców jako dokładnie skalkulowane i nie są zawyżane w górę (np. 3,45 zł);
 - ceny nieznacznie niższe od okrągłej sumy – np. cena pralki kosztującej 990 zł na pozór wydaje się bardziej korzystna niż podobnego produktu za 1000 zł;
 - ceny ustalane wokół pewnych liczb całkowitych, które są korzystniej postrzegane przez nabywców (np. liczba 15 jest lepiej akceptowana niż 14).

Podobnie gdy coś kosztuje złotówkę, prawdopodobnie lepiej się sprzeda, niż gdyby kosztowało 95 groszy. Takie ceny są szczególnie polecane przy produktach stosunkowo tanich, gdzie, po pierwsze, klienci nie lubią tracić czasu na wydawanie reszty, po drugie, okrągła kwota jest symbolem niskiej ceny (popularne promocje operatorów sieci komórkowych głoszą: „telefon za 10 zł (25 zł, 5 zł czy złotówkę)”.

- strategii reklamowe:

W pewnym eksperymencie badano dwie grupy nastolatków, którym zaprezentowano film *Kevin sam w domu*. Pierwszej grupie w przerwie reklamowej pokazano reklamę Coca-coli, a drugiej Pepsi-coli. Po projekcji filmu obie grupy zaproszono ich na poczęstunek. Jak można było przewidzieć, badane osoby wśród napojów miały wybór między Coca-colą i Pepsi-colą. Jak sądzicie, jaki produkt najczęściej wybierano? Oczywiście: osoby oglądające film z przerwami reklamowymi z Coca-colą, wybierały Coca-colę, a osoby oglądające w przerwach reklamę Pepsi-coli, wybierały Pepsi-colę. Warto dodać, że w badaniach przeprowadzonych przed projekcją stwierdzono, że ponad 80% badanych osób woli Coca-colę! Oznacza to, że reklamy działają całkowicie poza obrębem naszej świadomości, nie mamy wpływu na ich efekt, do czasu, dopóki nie uświadomimy sobie ich oddziaływania na naszą psychikę!

3. Co Ty wiesz o hazardzie?

Wyobraź sobie następujące zdarzenia:

1. Zostałeś zaproszony do znajomych na spotkanie. W pewnym momencie ktoś z uczestników proponuje, abyście zegrali w karty na pieniądze. Co robisz?
2. Przypadkiem podsłuchujesz rozmowę brata, który zwierza się komuś, że jest winny bukmacherowi 500 zł. Co robisz?
3. Koleżanka, którą dobrze znasz, od pewnego czasu jest smutna i zalekniona. Gdy ją dopytujesz, mówi, że jej ojciec przegrał w kasynie bardzo duże sumy i być może będą musieli się wyprowadzić do tańszego mieszkania. Co robisz?
4. Twoja koleżanka poznała chłopaka, który często gra na maszynach. Mówi, że dorobi się dzięki temu fortuny, i opowiada jej o tym, że kiedyś będzie bogaty. Co robisz?

5. Brakuje ci 500 zł do telefonu, który chcesz kupić. Jesteś kibicem, a twoja drużyna dziś ma zagrać. Jeśli postawisz swoje pieniądze w grze w zakładach bukmacherskich i wygrasz, zyskasz brakującą kwotę. Co robisz?

Powyżej wymieniliśmy sytuacje, w których możesz spotkać się z problemem hazardu. Zanim znajdziesz właściwe odpowiedzi, pamiętaj: **NIE IGRAJ Z HAZARDEM!** Gry hazardowe nie są zwykłą zabawą. Hazard to ryzyko poważnych problemów, finansowych i nie tylko. Dlatego pomyśl i zaznacz właściwe odpowiedzi:

Sytuacja I:

- A. Nie uczestniczysz w tym spotkaniu.
- B. Grasz, bo to może być ciekawe i ekscytujące.

Sytuacja II:

- A. Mówisz rodzicom o tym, co słyszałeś.
- B. Pomagasz bratu, dając mu własne kieszonkowe.

Sytuacja III:

- A. Mówisz jej, że powinna o tym opowiedzieć psychologowi szkolnemu.
- B. Pocieszasz ją, że jej ojciec na pewno się odegra.

Sytuacja IV:

- A. Mówisz jej, żeby nie wierzyła w to, co on mówi, bo jeszcze nikt nie wzbogacił się na hazardzie.
- B. Mówisz jej, że ma dużo szczęścia, że spotkała takiego chłopaka i że czeka ich wspaniała przyszłość.

Sytuacja V:

- A. Wolisz poczekać i uzbierać brakującą kwotę.
- B. Obstawiasz wynik i tracisz wszystko (albo wygrywasz, więc obstawiasz drugi raz i wtedy przegrywasz)!

Które z odpowiedzi są prawidłowe, a które nie? Im częściej zakreślasz odpowiedź A, tym lepiej jesteś przygotowany do życia wolnego od hazardowego grania! Jeśli z kolei zaznaczasz odpowiedzi B, uważaj! Bo nie wszystko, co myślisz o hazardzie, jest zgodne z prawdą. Udział w programie profilaktycznym pomoże Ci zrozumieć, dlaczego hazard jest niebezpieczny.

O tych i o innych problemach rozmawiamy na zajęciach w ramach programu *Mówimy NIE na uzależnieNIE*. Liczymy na Twoją obecność!

